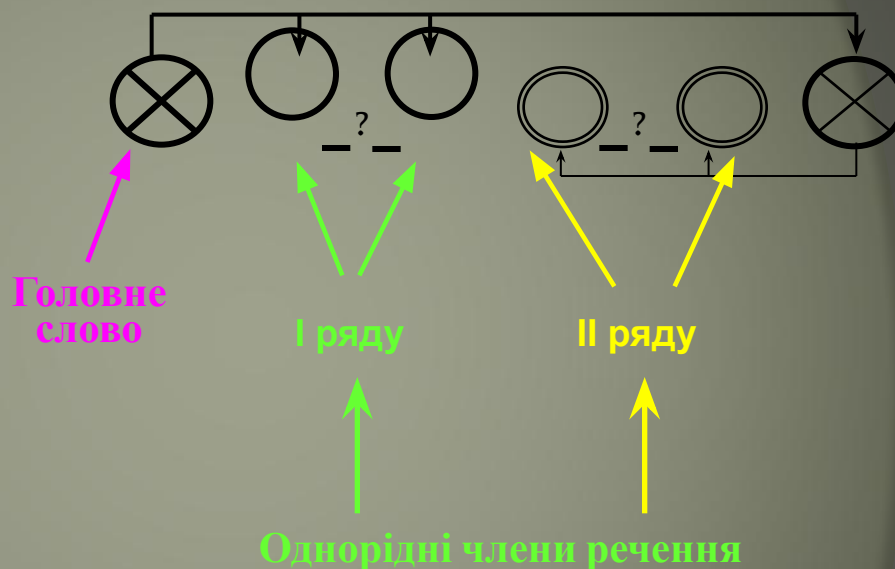
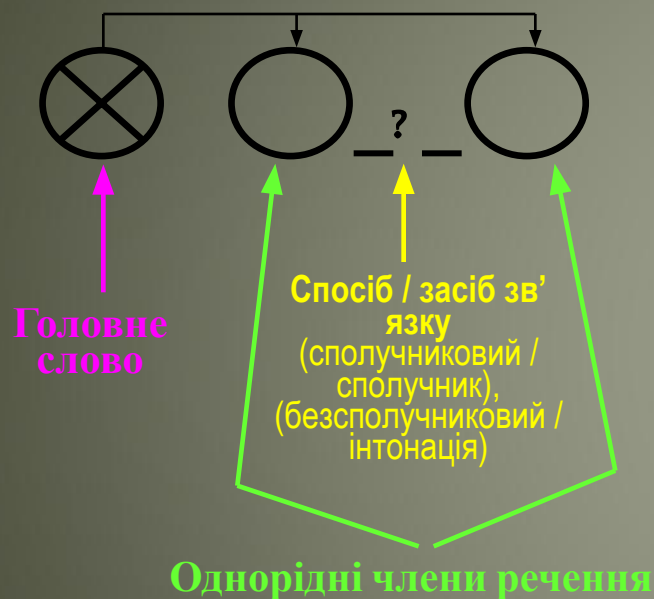

ОДНОРІДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ

мила
барвіста запашна
росяниста дотепна красна
калинова веселкова пишна велика
вишукана осяйна гомінлива крилата сонячна
дзвінка неповторна солов'їна іскрометна ласкава
грайлива незнищенна світанкова вишнева
джаєрельна
яка наша мова
дзвінкоголоса рідна шануй милозвучна гнучка
лагідна кришталєво-дзвінка життєдайна щира
м'яка розмаїта ясна жартівлива мелодійна барвінкова
прадавня правдива сонцєсяйна прекрасна
співуча радісна протєниста соковита
виразна щемлива мудра
щедро яскрава люба багата
доброзичлива

ОДНОРІДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ

Рівноправні, граматично незалежні одне від одного слова, які у реченні залежать від одного й того ж слова, відповідають на одне й те ж питання, виконують однакову синтаксичну роль, **називаються**
однорідними членами речення

**Сійте розумне, безсмертне
і людяне** (М.Некрасов)

**В Шевченковім залізнім слові, під
грізним Гоголя пером нам хвилі
гомонять дніпрові, гаї й лани понад
Дніпром** (М.Рильський)

ХАРАКТЕРИСТИКА ОДНОРІДНИХ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ

Однорідний підмет	<i>Вода і птахи мовби заспокоювали (О.Гончар)</i>
Однорідний присудок	<i>День був ясний, сонячний та теплий (І.Нечуй-Левицький)</i>
Однорідний додаток	<i>Голос її окликався гнівом, докорою, огидою (Панас Мирний)</i>
Однорідне означення	<i>Рама переломилась і вхлюпла в сіре, хмаристе небо (В. Дрозд)</i>
Однорідна обставина	<i>Осадчий прорубував свіжу траншею, земля під його бульдозером скреготнула різко, металево (О.Гончар)</i>
ОЧР I ряду	<i>Ніч темна людей всіх потомлених скрила під чорні, широкі крила (Лєся Українка)</i>
ОЧР II ряду	<i>Світло хвилями лється з неба, сповнює повітря, несито пожсира тіні на землі, заганя їх під дерева, куці, у гущавину (М.Коцюбинський)</i>
Відкритий ряд (допускає продовження)	<i>Любив дід гарну бесіду й добре слово (О.Довженко)</i>
Закритий ряд (не допускає продовження)	<i>Мельхіорове літо, день ясний, а не мій (Л.Костенко)</i>

ХАРАКТЕРИСТИКА ОДНОРІДНИХ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ

Непоширені	Привіз бджолиний мед , паляницю , яблука (В. Сухомлинський)
Поширені	На столі з-під рушника виглядає житній хліб , дерев'яна сільничка ... (С.Васильченко)
Однакове морфологічне вираження	Він приїхав благополучно, розшукав університет і заходився добиватися у двері (Григорій Тютюнник)
Різне морфологічне вираження	Машина старенька , зате дешево дісталась мені (В. Дрозд)
Спосіб зв'язку: сполучниковий	І Шевченко , і Пушкін , і думний Шекспір у симфонію людства вплели голоси (А.Малишко) (засіб зв'язку – тут: повторюваний єднальний сполучник і)
Спосіб зв'язку: безсполучниковий	Я побачив у Львові Шашкевича очі , Кривоносові плечі , Франкове чоло (В.Симоненко) (засіб зв'язку – інтонація переліку)
Спосіб зв'язку: мішаний	Тут і королевий цвіт , і кручені паничі , чорнобривці , майори , нечесані панни , царська борідка (С. Васильченко) (засоби зв'язку – тут: повторюваний єднальний сполучник і та інтонація переліку)

СУРЯДНІ СПОЛУЧНИКИ

Єднальні вказують на перелік

І, й, і (й), та, ані, і – і, ні – ні, ані – ані

Буде ще після цього простір лиману, **і** вітер попутний, **і** біла заметіль чайок над головою (О. Гончар)

Розділові вказують на можливість одного явища або на чергування

Або, чи, або – або, чи – чи, то – то, не то – не то, чи то – чи то

Дитина стоїть, пильно дивиться **то** на батька, **то** на матір (Панас Мирний)

Зіставно-протиставні вказують на зіставлення або протиставлення ОЧР

А, але, та, однак, зате, проте, тільки

Але ж це палахкотітиме не одна хата, **а** весь куток... (Є. Гуцало) **Хотів** вискочити навздогін, **але** стримався (П. Загребельний)

*** Присднувальні** вказують на доповнення, уточнення

Та й, а також, теж

Осталась вдовою, **Та й** не молодю, **і** з волами, **і** з возами, **Й** малою дочкою (Т. Шевченко)

*** Градаційні** означають перевагу одного з ОЧР

Як – так **і**, не тільки – **а й**, не так – як, не лише – **але й**, якщо не – **то**, не стільки – скільки **і** под.

Й годилося б думати **не тільки** про роботу, **а й** про себе (Є. Гуцало)

НЕ Є ОДНОРІДНИМИ ЧЛЕНАМИ РЕЧЕННЯ

А солов'ї все **співали**
й співали.

Повторення одного й
того ж слова

Одне слово, отець Мефодій
залишився **ні в сих ні в**
тих. (О.Донченко)

Цілісні вирази фразеологічного
характеру типу **і день і ніч; ні се ні**
те; ні риба ні м'ясо і под.

Поєднання двох дієслів в одній і тій
же формі, які виступають у ролі
єдиного присудка

Піду подивлюся на
розклад уроків.

Уточнюючі і пояснюючі
члени речення

У темному **гаю**, **в** зеленій
ліброві, коні скубуть отаву.

Два означення

непоширене + поширене

Борис сів за стіл у **великому, набитому книжками** кабінеті... (П.Загребельний)

...Жилаві воли... піднімали з криниць **важкі, шиті з шкіри** коші з сировицею у кадовби. (Р.Федорів)

Означення-епітети

Пролітав буйний вітер в пустині, **по безкрайому, мертвому** полі (Леся Українка).

Яскраве, веселе багаття воркує в печі.

**Підсилюють,
пояснюють одне
одного**

Надхмарні, космічні висоти підкорила людина.

Звичка стає **другою, невіддільною** сутністю. (В. Коротич)

**Пов'язані
відношенням
причини й наслідку**

Зачарування найвище **організованою, розумної** техніки впливало на нього. (В.Собко).

Найдавнішими і простішими способами обробки дерева в Україні були випалювання, видовбування та вирізування. (В.Горленко)

Однорідними означеннями слід вважати

Кілька узгоджених
означень після
означуваного слова

Барвляться у веселому танці метелики **білі**,
салатові й **голубенькі**. (М.Яценко). Люблю цю
тишу **мрійну**, **вечорову**, коли виходить місяць у
діброву (І.Нехода)

Характеризують
предмети з одного боку
(за кольором, розміром,
смаком, температурою і
под.)

Голубим, **сріблястим** блиском виграє Псьол. (І.Цюпа).
Великі й **маленькі** будиночки

Два означення
виражають вияв
зовнішньої та
внутрішньої ознак

Горнулася в клубок **чорна** і **страшна** лють на хазяїв. (О.
Десняк).
Сократ говорив **рівним**, **спокійним** голосом (Ю.
Мушкетик)

Указують на споріднені
ознаки одного предмета

Лунає **спокійна** й **величава** музика.
Настане **душне**, **гаряче** літо. (І.Нечуй-Левицький)

Становлять ряд
позитивних
(негативних) ознак

На **товстих**, **вивернутих** губах філософа блукала
посмішка. (Ю.Мушкетик)
Писарчук важко зсунув **густі**, **кошлаті** брови. (О.Десняк)

НЕОДНОРІДНІ ОЗНАЧЕННЯ

характеризують предмет з різних боків

Означення, виражені якісними прикметниками, які передають різнопланові характеристики предмета чи явища

Весь час **чарівний барвистий** світ мінився і прозорився... (І. Вільде). Над ставком схилилися **розкішні густі** верби

Два означення
(поширене + непоширене)

...Жилаві воли... піднімали з криниць **шиті з шкіри важкі** коші з сировицею у кадовби. Борис сів за стіл у **набитому книжками великому** кабінеті...

Означення, виражені прикметником і дієприкметником

Червоні язики виривалися з горна, лизали **сіру потріскану** глину печі (Ю. Мушкетик). **Пополотнілий кавалерійський** офіцер рвонув газету і підскочив до Бровченка (О.Десняк)

Означення, виражені прикметниками різних лексико-граматичних розрядів

Густий вечірній промінь падав із вікна Сократові на голову (Ю.Мушкетик). **Велика вереснева** тиша стоїть над землею. (М.Стельмах)

Означення, одне з яких виражене займенником, а друге – прикметником чи дієприкметником

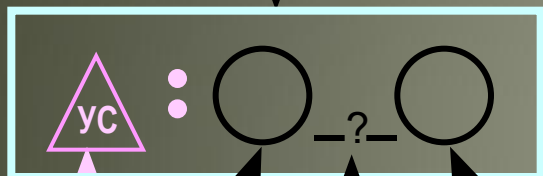
Степ дедалі втрачав свої барви, **свою весняну моложаву** свіжість (О.Гончар). Дід витяг вузлуватими руками **якісь** дбайливо **складені** листки (М.Рильський)

Звичайні, буденні слова зйдуть ось на цьому камені (Ю.Мушкетик). Означення є однорідними. Вони сприймаються як такі, що підсилюють одне одного, **між ними робиться пауза**. **Звичайні буденні** слова зйдуть ось на цьому камені. Означення неоднорідні, бо характеризують предмет з різних боків. **Пауза між ними не робиться**.

УЗАГАЛЬНЮВАЛЬНІ СЛОВА

Слово, що виражає загальне значення однорідних членів речення і відноситься до них як родове поняття до видового, ціле – до частини. УС належать до тих же членів речення, що й однорідні, і узгоджуються з ними.

У щастя людського **два рівних є крила**: **троянди** й **виноград**, **красиве** і **корисне** (М.Рильський)

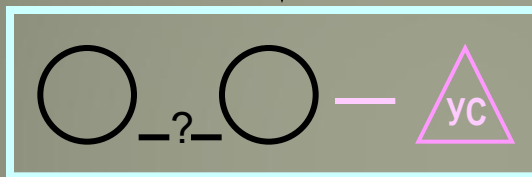

Узагальнювальне
слово

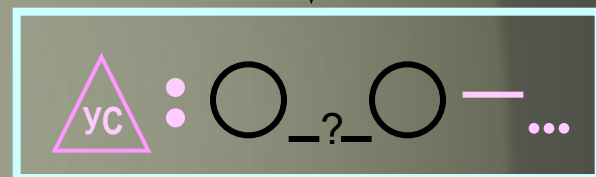
Спосіб / засіб
зв'язку

Однорідні
члени
речення

Луки, гори, пишні **сади** – **все**
зелене й припишкле (О.Гончар)

Усе навколо: **дерева, птахи, люди**
– сповнене весняної пружної,
нестримної сили (В.Собко)

Підсилюючі слова

Пояснювальні слова

СПОСОБИ ВИРАЖЕННЯ УС

Лози, висип, кручі, ліс – **все** блищить і сяє на сонці. (О.Довженко).
Ніщо не переможе мій народ: ні орди, ні смерчі, ні злоба заброд.

Озеро кишіло **хижаками**: окунем, щукою, судаком (В. Сабунаєв). Чоботарі і теслі, й хлібороби – мій добрий **рід** і **родовід** (А. Малишко)

Колір рибок і хвостів буває **найрізноманітніший**: червоний, оранжевий, рожевий, фіолетовий, білий, чорний (В.Сабунаєв)

Скрізь червоно: на небі, на узгір'ях і на горі (Марко Вовчок). Панський дух витав **скрізь** і **всюди**: і в городі, і в повіті, і в губернії (Панас Мирний)

Взаємна щира дружба збагатила їх **обох**: і Федоренка, і Довгополюка. (Д.Бедзик). Заздрість, Брехня, Лінощі – **троє** завітало у господу

Іван коло худоби **порається**: скотові й вівцям підкидає в ясла просяної або гречаної соломи, двічі на день до водопою гонить, сам вичищає двічі на тиждень загороду (Панас Мирний)

КОМА В РЕЧЕННІ З ОЧР

При повторюваних: **або – або, чи – чи, то – то, не то – не то, чи то – чи то, і – і, ні – ні, ані – ані**

Цілу ніч **ані** вітер, **ані** хвилі не вгамовувалися... (О.Іваненко)

Одвага **або** мед п'є, **або** сльози ллє (Н. тв.)

Увага:

При одиничних сполучниках **кома не ставиться**

Теплий **і** веселий ранок

Якщо частина ОЧР поєднана безсполучниковим зв'язком, а частина – повторюваними, то **після першого однорідного перед наступним**

Тягнуться до сонця **і** квіти, **і** трави, **і** віти кучеряві, **і** гори голубі (В.Сосюра). Встають мої світанки корчуваті, **і** життя, **і** праця, **і** помисли мої. (А. Малишко)

При протиставних: **а, але, та, однак, зате, проте, тільки**

Не **баранці**, **а** білі **коні** по морю синьому летять (М. Рильський)

При безсполучниковому зв'язку

Свіжа зелень **розгойдалась, розгулялась, поплила** (М. Рильський) В хаті пахло **чебрецем, свіжою травою** (А. Шиян)

Увага:

Коли ОЧР поєднані безсполучниковим протиставним зв'язком зрідка вживається **ТИРЕ:**

Боєць не сказав – прокричав ці слова.

Якщо ОЧР з'єднані попарно – **кома ставиться між парами**

Зерно і камінь, суша і вода достойні бути зображені в картині (А.Малишко). Весна владарювала **над долами і горами, над полем і сосновим бором** (Т.Шевченко)

Якщо ОЧР з'єднані парними сполучниками – **кома ставиться перед другою частиною пари**

Галя **хоч і** почула це запитання, **але не відповіла** (Ю.Збанацький). Олександр Довженко був **не тільки** глибоко національним **художником, але й** палким патріотом. (М.Рильський)

Не опускаються прийменники, якщо ОЧР поєднані повторюваними, а також подвійними та протиставними сполучниками:

Скрізь червоно: **на** небі, і **на** узгір'ях, і **на** горі. (Марко Вовчок)

Було нестерпна задуха як **у** приміщенні, так і **на** вулиці.

Зустріч відбудеться не **в** Будинку культури, а **в** школі.

Різні прийменники вживаються перед кожним ОЧР:

А **над** Києвом сяють уночі вогні, **на** землі і **у** небі. (І.Цюпа)

Прийменники повторюються перед ОЧР, які вживаються з повторюваною заперечною часткою **НЕ**:

Не в очах, **не** в молодих юнких плечах осмута тіла (А.Малишко)

Прийменники при ОЧР можуть повторюватися перед кожним із них:

І квіти, і зорі, й зеленії віти провадять розмови кохані **про** вічну **силу** весни на сім світі, **про** чари потужні весняні (Леся Українка)

При поширених ОЧР однакові прийменники здебільшого повторюються:

Юркевич стежить **за** рівним красивим **бігом** коня, **за** його вигнутою гривастою **шиєю**, **за** широким...вичесаним до блиску **крупом**. (Д.Бедзик)

Однакові прийменники перед ОЧР можуть опускатися, залишається прийменник тільки перед першим із ОЧР:

...всі дивилися завороженими очима **на** блискучі **важелі**, **[на]** голубі **екрани**, **[на]** широкі **пульти** (Ю.Бедзик)

Прийменники при ОЧР з розділовими сполучниками можуть як опускатися, так і повторюватися:

Улітку ми поїдемо на екскурсію **до** Києва **або** **до** Харкова. / Улітку ми поїдемо на екскурсію **до** Києва **або** __ Харкова.